

ASOSAI KAPASİTE GELİŞTİRME PROGRAMI: DENETİMDE YOLSUZLUK VE SAHTECİLİKLE MÜCADELE

ASOSAI CAPACITY DEVELOPMENT PROGRAM: COMBATING FRAUD AND CORRUPTION DURING AUDIT

A. Ömer KARAMOLLAOĞLU¹

1. GİRİŞ: PROGRAMIN ÖNEMİ VE KÜRESEL BAĞLAM

Yolsuzluk ve sahtecilik, kamu kaynaklarının etkin kullanımını tehdit eden küresel sorunların başında gelmektedir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin 16.5 maddesi doğrultusunda, Yüksek Denetim Kurumlarının bu alandaki kapasitelerinin güçlendirilmesi kritik önem taşımaktadır (World Bank, 2021). Bu yazıda, ASOSAI çatısı altında 2024-2025 yıllarında yürütülen ve 20 Yüksek Denetim Kurumu'nun (YDK) aktif katılımıyla gerçekleştirilen "Denetimde Yolsuzluk ve Sahtecilikle Mücadele" programının detayları, programda uygulanan yenilikçi yaklaşımlar ve Sayıştay Başkanlığının programa sağladığı katkılar ele alınmaktadır.

Geleneksel mali denetim metodolojileri yolsuzluk ve sahteciliği tespit etmede yetersiz kalmakta (Jeppesen, 2019; Dyaee, 2007), özel denetim yaklaşımlarına duyulan ihtiyaç giderek artmaktadır. ASOSAI Kapasite Geliştirme Programı, denetçilerin yolsuzluk farkındalığını artırmayı, etkin tespit metodolojileri geliştirmeyi ve kurumlar arası bilgi paylaşımını güçlendirmeyi hedeflemektedir.

1- Uzman Denetçi, Sayıştay Başkanlığı, okaramollaoglu@duck.com, ORCID: 0009-0005-3877-9106.

Atıf/To Cite: KARAMOLLAOĞLU, A. Ö. (2025). ASOSAI Kapasite Geliştirme Programı: Denetimde Yolsuzluk ve Sahtecilikle Mücadele. Sayıştay Dergisi, 36 (136), 147-152.

2. PROGRAMIN YAPISI VE KRONOLOJİK AKIŞ

2.1. Tokyo Eğitim Tasarım Toplantısı (Aralık 2023)

Program, Aralık 2023'te Tokyo'da gerçekleştirilen iki haftalık eğitim tasarım toplantısıyla başlamıştır. Japonya Sayıştay'ının ASOSAI Kapasite Geliştirme Yöneticisi olarak koordine ettiği toplantıda, program ekibi bir araya gelerek programın genel çerçevesini ve metodolojisini belirlemiştir. Program, katılımcı yüksek denetim kurumlarının ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda mali denetimi merkeze alan bir yaklaşımla kurgulanmıştır.

Tokyo toplantısında programın amacı ve öğrenme hedefleri netleştirilmiş, eğitim metodolojisi ve içeriği tasarlanmış, çevrimiçi ve yüz yüze eğitim bileşenleri planlanmıştır. Bu toplantı sırasında, ASOSAI bölgesinde bir ilk olarak, eğitim programı tasarımında yapay zekâ teknolojileri sistematik şekilde kullanılmıştır.

2.2. Çevrimiçi Eğitim Aşaması (Ekim-Aralık 2024)

Eğitim tasarım toplantısını takiben, dokuz haftalık kapsamlı bir çevrimiçi eğitim programı uygulanmıştır. Bu program, 16 ASOSAI üyesi ve 4 PASAI üyesi YDK'lardan toplam 96 uzmanın katılımıyla gerçekleştirilmiştir. PASAI bölgesinden Fiji, Marshall Adaları, Mauritius ve Samoa Sayıştaylarının katılımı, farklı INTOSAI bölgeleri arasında tecrübe paylaşımı sağlanması açısından programa önemli bir zenginlik katmıştır.

Uygulanan çevrimiçi eğitim programı aşağıdaki özellikleri taşımaktadır:

- *Modüler Yapı:* Eğitim, yolsuzluk ve sahtecilik konusunda temel kavramlardan başlayan ve risklerin tespitinde ileri düzey tekniklere uzanan dokuz modülden oluşan bir içeriğe sahiptir.
- *Etkileşimli Öğrenme:* Eğitim, sanal ortamda kapsamlı örnek olay uygulamaları, grup tartışmaları ve vaka analizleri kullanılarak yürütülmüştür.
- *Değerlendirme Sistemi:* Kursiyerlerin belirli bir seviyenin üzerine çıkmalarını teminat altına alacak şekilde her modül sonrası bilgi edinimini ölçen değerlendirme araçları kullanılmıştır.
- *Tecrübe Paylaşımı:* Katılımcıların kendi ülke uygulamalarını ortaya koydukları forum tartışmaları, deneyimlerin paylaşılması için uygun bir zemin oluşturmuştur.

2.3. Denetim Planlama Toplantıları (Ocak-Şubat 2025)

Çevrimiçi eğitimin tamamlanmasının ardından, katılımcılar iki gruba ayrılarak Ocak ve Şubat 2025 tarihlerinde Maldivler ve Tayland'da düzenlenen Denetim Planlama Toplantılarına katılmışlardır. Bu toplantılarda:

- Katılımcı Sayıştaylar tarafından hazırlanan risk matrisleri detaylı olarak incelenmiştir.
- Risk değerlendirme metodolojileri üzerinde derinlemesine çalışmalar yapılmıştır.
- Denetim planı taslakları geliştirilmiştir.
- Yolsuzluk ve sahtecilik riski tespit edilmesinin denetim sürecini nasıl etkileyeceği üzerinde durulmuştur.

Maldivler'deki toplantıya Brunei, Fiji, Endonezya, Malezya, Maldivler, Mauritius, Pakistan, Filistin ve BAE YDK'ları katılırken; Tayland'daki toplantıya Bhutan, Çin, Hindistan, Japonya, Kore, Marshall Adaları, Myanmar, Nepal, Samoa, Tayland ve Vietnam YDK'ları katılmıştır.

3. YAPAY ZEKÂ KULLANIMI: ASOSAI BÖLGESİNDE BİR İLK

Program, ASOSAI bölgesinde yapay zekâ teknolojilerinin kapasite geliştirme çalışmalarında sistematik kullanımına öncülük etmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Yapay zekâ uygulamaları, programın tüm aşamalarında kritik rol oynamıştır:

3.1. Eğitim Tasarımında Yapay Zekâ Kullanımı

Tokyo'daki tasarım toplantısında, yapay zekâ araçları kavram araştırması ve materyal üretimi için kapsamlı şekilde kullanılmıştır. Bu yaklaşım, eğitim kazanımlarının tanımlanması, modül içeriklerinin yapılandırılması, görsel materyallerin geliştirilmesi, değerlendirme araçlarının tasarlanması ve öğrenme aktivitelerinin çeşitlendirilmesi konularında eğitici ekibe önemli katkı sağlamıştır.

3.2. Örnek Olay Çalışmalarında Yapay Zekâ Kullanımı

Program bünyesinde konu uzmanı tarafından yapay zekâ programları kullanılarak iki kapsamlı örnek olay geliştirilmiştir. İlk örnek olay, programın çevrimiçi eğitim bileşeninde, ikincisi ise denetim uygulamalarına altyapı oluşturmak amacıyla kullanılmıştır. Bu vaka çalışmaları:

- Gerçekçi senaryolar sunarak katılımcıların yolsuzluk ve sahtecilik tespiti metodolojilerini uygulamalarını sağlamıştır
- Çeşitli risk faktörlerini bütünlük bir bağlamda değerlendirme fırsatı tanımıştır
- Karmaşık sahtecilik şemalarını anlama ve tespit etme becerilerini geliştirmiştir

3.3. Katılımcı Çıktılarının Analizinde Yapay Zekâ Kullanımı

Katılımcıların ürettikleri içeriklerin analizi, yapay zekâ araçları vasıtasıyla önemli ölçüde zenginleştirilmiştir. Bu teknoloji destekli analiz, tekrar eden örüntülerin, güçlü yönlerin ve iyileştirme alanlarının daha etkin tespit edilmesini sağlamış, toplantılar sırasında katılımcılara özelleştirilmiş rehberlik sunulmasına zemin hazırlamıştır.

4. PROGRAM EKİBİ VE TÜRKİYE’NİN LİDERLİK ROLÜ

Programın yürütülmesinde uluslararası bir program ekibi görev yapmaktadır:

4.1. Programın Yönetişim Yapısı

- **Stratejik Yönetim:** Japonya Sayıştayı, ASOSAI Kapasite Geliştirme Yöneticisi olarak programın genel sorumluluğunu üstlenmektedir. Makro planlama, gerekli fonların ve lojistik desteğin sağlanması konularında koordinasyon sağlamaktadır.
- **Program Yöneticisi:** Türkiye Sayıştay’ından bir Uzman Denetçi, program yöneticiliği görevini yürütmektedir. Program faaliyetlerinin genel planlanması ve uygulanmasından sorumludur ve kaynak ekibine liderlik etmektedir.
- **Konu Uzmanı:** Tayland Sayıştay’ından bir uzman, eğitim materyallerinin akademik içeriğinden ve kalite kontrolünden sorumludur.
- **Eğitmenler:** Bhutan, Endonezya, Malezya, Maldivler, Nepal ve Filipinler Sayıştaylarından altı uzman programda görev almaktadır. Eğitmenler, materyallerin tasarlanmasından, eğitimin ve diğer faaliyetlerin yürütülmesinden sorumludur.

4.2. Sayıştay Başkanlığı'nın Programa Katkıları

Sayıştay Başkanlığı'nın programa en önemli katkısı, Program Yöneticisi pozisyonunda sağladığı liderlik olmuştur.

Denetim planlama toplantılarında, katılımcıların risk değerlendirmede konusunda genel olarak güçlü bir metodolojik altyapıya sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Bunu aşmak amacıyla, program yöneticisi bir "Entegre Risk Değerlendirme" kavram belgesi (concept paper) hazırlamıştır. Bu belge, BT denetiminde yaygın olarak kullanılan risk değerlendirme uygulamalarının mali denetim sürecine dahil edilmesini önermektedir.

Söz konusu entegre risk değerlendirme yaklaşımı her iki planlama toplantısında da uygulanmıştır. Denetim planlama toplantılarında, her YDK ekibinin denetim planında yer alan riskleri analiz etmek ve bunlar arasındaki etkileşimleri ve bağımlılıkları ortaya koymak için özel oturumlar düzenlenmiştir. Söz konusu yaklaşımın, risk değerlendirme etkinliğini önemli ölçüde artırdığı ve denetim planlarının daha sağlıklı şekilde hazırlanmasına zemin hazırladığı tespit edilmiştir.

Bunlara ek olarak, program yöneticisi, metodolojik rehberlik ve eğitim programı koordinasyonu konularında katkılar sağlamıştır. Kursiyerler tarafından geliştirilen risk matrislerine ilişkin detaylı değerlendirme raporları hazırlamış ve her bir katılımcı ekibe çıktılarını ile ilgili geri bildirim sağlamıştır.

5. PROGRAM SÜRECİNDE EDİNİLEN KAZANIMLAR VE DEVAM EDEN SÜREÇ

Program, Aralık 2025 tarihine kadar devam edecek ve tüm ekiplerin bir araya geleceği ve hazırlanan denetim raporlarının değerlendirileceği bir toplantı ile son bulacaktır.

Denetim Planlama Toplantıları'ndan elde edilen temel kazanımlar şu şekilde sıralanabilir:

- *Metodolojik Zenginlik:* Yolsuzluk ve sahtecilik tespitine yönelik olarak farklı YDK'lar tarafından kullanılan yaklaşımların paylaşılması suretiyle katılımcıların kullanabilecekleri yeni yöntemleri tespit etmeleri ve başka kurumların tecrübelerinden istifade etmeleri sağlanmıştır.

- *Risk Değerlendirme Becerileri*: Risk tanımlama, değerlendirme, önceliklendirme ve ilgili denetim prosedürlerini tasarlama konusunda katılımcıların kapasiteleri önemli ölçüde geliştirilmiştir.
- *Bölgeler Arası İşbirliği*: ASOSAI ve PASAI üyesi Sayıştaylar arasında bilgi ve tecrübe paylaşımı için değerli bir platform oluşturulmuştur.
- *Teknoloji Entegrasyonu*: Yapay zekâ gibi yenilikçi teknolojilerin uluslararası programların tasarım süreçlerine entegrasyonu konusunda farkındalık ve uygulama kapasitesi artırılmıştır.

SONUÇ

ASOSAI Kapasite Geliştirme Programı, yolsuzluk ve sahtecilikle mücadelede Yüksek Denetim Kurumlarının uygulamalarının güçlendirilmesinde önemli bir adımı temsil etmektedir. Program, katılımcı Sayıştayların kendi ülkelerinde pilot uygulamalar gerçekleştirmeleri, edindikleri becerileri pratiğe dökmeleri ve sonuçları değerlendirmeleri aşamalarını kapsayacak ve 2025 yılı sonunda tamamlanacaktır.

Türkiye Sayıştay'ının programa sağladığı katkı, kurumumuzun uluslararası alandaki saygınlığını ve etkinliğini pekiştirmiştir. Programın sunduğu yenilikçi metodolojiler ve teknolojik entegrasyon örnekleri, yalnızca katılımcı ülkeler için değil, tüm yüksek denetim camiası için değerli bir bilgi hazinesi oluşturmaktadır.

Programın en dikkat çekici yönü, geleneksel mali denetim yaklaşımlarının yolsuzluk ve sahtecilik tespitinde yetersiz kaldığı yönündeki tespitidir. Bu tespit, gelecekteki kapasite geliştirme girişimleri için önemli ölçüde yol göstericidir ve özel denetim metodolojilerinin geliştirilmesine olan ihtiyacı vurgulamaktadır.

KAYNAKÇA

World Bank (2021). 2021 Global Synthesis Report, Supreme Audit Institutions Independence Index. Washington DC: The World Bank.

Jeppesen, K. (2019). The Role of Auditing in the Fight Against Corruption. *British Accounting Review*, 51(5), 100798.

Dye, K. M. (2007). Corruption and Fraud Detection by Public Sector Auditors. *EDPACS: The EDP Audit, Control, and Security Newsletter* (November-December 2007).